

नामांक

Roll No.

--	--	--	--	--	--	--

Question Booklet No.

--

No. of Questions – 20

No. of Printed Pages – 7

VU-53-Nim. Dar.

वरिष्ठ उपाध्याय परीक्षा, 2026

VARISHTHA UPADHYAYA EXAMINATION, 2026

निम्बार्क दर्शनम्

समय : 3 घण्टे 15 मिनट

पूर्णांक : 80

परीक्षार्थिभ्यः सामान्यनिर्देशा :

- 1) परीक्षार्थिभिः सर्वप्रथमं स्वप्रश्नपत्रोपरि नामाङ्काः अनिवार्यतः लेख्याः ।
- 2) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।
- 3) सर्वेषां प्रश्नानामुत्तराण्युत्तरपुस्तिकायामेव लेखनीयानि ।
- 4) एकस्य प्रश्नस्य सर्वे भागाः एकत्र एव लेखनीयाः ।
- 5) सर्वे प्रश्नाः संस्कृतमाध्यमेन उत्तरणीयाः ।

VU-53-Nim. Dar.

[Turn Over

खण्ड: - अ

1. बहुविकल्पात्मकप्रश्नाः ।

[18×1=18]

i) बद्धजीवाः कतिविधाः ?

[1]

अ) सप्तविधाः

ब) त्रिविधाः

स) पञ्चविधाः

द) द्विविधाः

ii) अचेतनं कतिविधम् ?

[1]

अ) त्रिविधम्

ब) द्विविधम्

स) चतुर्विधम्

द) पञ्चविधम्

iii) “अशेषकल्याणगुणैक राशिम्” कस्य विशेषणम् अस्ति ?

[1]

अ) श्रीकृष्णस्य

ब) श्रीनारदस्य

स) श्रीगणेशस्य

द) श्रीरामस्य

iv) कः सम्प्रदायः सनकसम्प्रदाय इति अपि ज्ञायते ?

[1]

अ) श्रीरामानुजसम्प्रदायः

ब) श्रीनिम्बार्कसम्प्रदायः

स) श्रीमध्वसम्प्रदायः

द) श्रीवल्लभसम्प्रदायः

v) “गतिः” इत्यत्र कः प्रत्ययः ?

[1]

अ) क्त

ब) ति

स) क्तिन्

द) णिनि

vi) ज्ञानांगभूता भक्तिः कतिविधा ?

[1]

अ) द्विविधा

ब) त्रिविधा

स) पञ्चविधा

द) चतुर्विधा

vii) विहिता भक्तिः कतिविधा ?

[1]

अ) पञ्चविधा

ब) द्विविधा

स) चतुर्विधा

द) त्रिविधा

- viii) युगलस्वरूपस्य उपासना सनन्दनाद्यैर्मुनिभिः कस्मै उपदिष्टा ? [1]
अ) श्रीअर्जुनाय ब) श्रीगणेशाय
स) श्रीदशरथाय द) श्रीनारदाय
- ix) श्रीनिम्बार्कदर्शनस्य प्रमुखसिद्धान्तः अस्ति [1]
अ) विशिष्टाद्वैतः ब) शुद्धाद्वैतः
स) अद्वैतः द) स्वाभाविकद्वैताद्वैतः
- x) अतिथिसत्काराय रात्रौ अपि सूर्यप्रकाशः केन दर्शितः ? [1]
अ) श्रीपरशुरामदेवाचार्येण ब) श्रीहरिव्यासदेवाचार्येण
स) श्रीनिम्बार्काचार्येण द) श्रीराधासर्वेश्वरशरणदेवाचार्येण
- xi) द्वैताद्वैतविवेककारः कुत्र निवसति स्म ? [1]
अ) अवन्तिकायाम् ब) मिथिलायाम्
स) मथुरायाम् द) अयोध्यायाम्
- xii) शुद्धाद्वैतसिद्धान्तस्य प्रवर्तकः कः ? [1]
अ) श्रीरामानुजाचार्यः ब) श्रीवल्लभाचार्यः
स) श्रीमध्वाचार्यः द) श्रीनिम्बार्काचार्यः
- xiii) श्रीनिम्बार्काचार्यस्य मातुः नाम किम् ? [1]
अ) वेदश्रीः ब) लक्ष्मीः
स) जयन्ती द) शारदा
- xiv) राजस्थाने निम्बार्कसम्प्रदायस्य प्रमुख-पीठमस्ति [1]
अ) श्रीनिम्बार्कतीर्थे ब) उदयपुरनगरे
स) जयपुरनगरे द) श्रीपुष्करतीर्थे

- xv) द्वैताद्वैतविवेकग्रन्थः कतिषु अंशेषु विभक्तः ? [1]
 अ) त्रिषु ब) पञ्चसु
 स) नवसु द) सप्तसु
- xvi) मुमुक्षुवः कति विधाः ? [1]
 अ) त्रिविधाः ब) चतुर्विधाः
 स) पञ्चविधाः द) द्विविधाः
- xvii) “प्रातःस्तवराजः” इत्यस्य ग्रन्थस्य रचनाकारः कः ? [1]
 अ) श्रीश्यामशरणदेवाचार्यः ब) श्रीराधासर्वेश्वरशरणदेवाचार्यः
 स) श्रीनिम्बार्काचार्यः द) श्रीपरशुरामदेवाचार्यः
- xviii) “भोक्ता भोग्यं प्रेरिता च ” इत्यस्मिन् वाक्ये भोक्ता शब्दः कस्य वाचकः ? [1]
 अ) जीवस्य ब) मायायाः
 स) ईश्वरस्य द) जगतः
2. रिक्तस्थानानि पूरयत । [6×1=6]
- i) अनादिमाया _____ त्वेन विदुर्वै भगवत्प्रसादात् । [1]
 ii) अप्राकृतं प्राकृतरूपकं च _____ तदचेतनं मतम् । [1]
 iii) अङ्गे तु वामे वृषभानुजां मुदा _____ सौभागाम् । [1]
 iv) सर्वं हि विज्ञानमतो यथार्थकं _____ निखिलस्य वस्तुनः । [1]
 v) नान्या गतिः _____ सन्दृश्यते ब्रह्मशिवादिवन्दितात् । [1]
 vi) कृपास्य _____ प्रजायते यया भवेत् प्रेम विशेषलक्षणा । [1]

3. अतिलघूत्तरात्मकप्रश्नाः ।

[12×1=12]

- i) नित्यमुक्तजीवाः कतिविधाः ? [1]
- ii) बद्धमुक्तप्रभेद बाहुल्यं केषु बोध्यम् ? [1]
- iii) श्रीकृष्णस्य कस्मिन् अङ्गे वयं वृषभानुजां स्मरेम ? [1]
- iv) निम्बार्कदर्शने कति रूपता श्रुतिसूत्रसाधिता ? [1]
- v) वेदान्तदशश्लोकी ग्रन्थस्य प्रणेता कः ? [1]
- vi) साधनरूपा भक्तिः कतिविधा ? [1]
- vii) श्रीभगवन्निम्बार्काचार्यस्य बाल्यावस्थायां नाम आसीत् । [1]
- viii) श्रीपरशुरामदेवाचार्यस्य तपःस्थली कुत्र वर्तते ? [1]
- ix) श्रीभगवन्निम्बार्काचार्यस्य पितुर्नाम किम् ? [1]
- x) “राधाष्टकम्” इत्यस्य ग्रन्थस्य रचनाकारः कः ? [1]
- xi) श्रीभगवन्निम्बार्काचार्यः कस्यावतारः ? [1]
- xii) द्वैताद्वैतविवेकग्रन्थस्य तृतीयांशस्य अनुवादकः कः ? [1]

खण्डः – ब

लघूत्तरात्मकप्रश्नाः ।

[10×2=20]

4. वेदान्तदशश्लोकीग्रन्थानुसारम् अचेतनपदार्थस्य लक्षणं लिखत । [2]
5. लोके द्वौ इमौ पुरुषौ कौ ? नामानि लिखत । [2]
6. श्रीनिम्बार्कसम्प्रदाये प्रमुखोपासना कस्य देवस्य अस्ति ? [2]

7. वेदान्तदशश्लोकीग्रन्थस्य अन्तिमश्लोकं लिखत । [2]
8. रसवेदिभिः कति मुख्याः भक्तिरसाः प्रोक्ता ? नामानि लिखत । [2]
9. द्वैताद्वैतविवेकानुसारं द्वैतपदार्थस्य विवेचनं कुरुत । [2]
10. द्वैताद्वैतविवेकानुसारं भेदाभेदपदार्थस्य संयोजनं कुरुत । [2]
11. द्वैताद्वैतविवेकानुसारम् ईश्वरस्य स्वरूपं प्रतिपादयत । [2]
12. “अहिकुण्डलवत्” इति दृष्टान्तस्य प्रसंगं लिखत । [2]
13. द्वैताद्वैतविवेकानुसारं ब्रह्मणि प्रपञ्चभेदविचारं वर्णयत । [2]

खण्डः – स

दीर्घोत्तरीयाः प्रश्नाः ।

[4×3=12]

14. वेदान्तदशश्लोकीति ग्रन्थानुसारं मायास्वरूपं स्पष्टयत । [3]

अथवा

निम्बार्कदर्शनानुसारेण जीवस्योपरि सुदृढमायाया आवरणं कथं भवति ? स्पष्टयत ।

15. वेदान्तदशश्लोकीति ग्रन्थानुसारं सत्तानिरूपणं लिखत । [3]

अथवा

स्वतन्त्रसत्तायां परतन्त्रसत्तायां च कः भेदः ? स्पष्टयत ।

16. द्वैताद्वैतविवेकग्रन्थस्य रचयितुः परिचयः प्रस्तूयताम् । [3]

अथवा

आद्यनिम्बार्कचार्यस्य जीवनवृत्तं रचना परिचयं च लिखत ।

17. श्रीराधाकृष्णयोः स्वाभाविकभेदाभेदत्वं प्रतिपादयत । [3]

अथवा

द्वैताद्वैतमतस्य समीक्षा क्रियताम् ।

खण्ड: – द

निबन्धात्मकप्रश्नाः ।

[3×4=12]

18. वेदान्तदशश्लोकानुसारं जीवस्य सप्तविशेषणान् प्रस्तूयताम् ।

[4]

अथवा

वेदान्तदशश्लोकीति ग्रन्थस्य वर्तमानपरिप्रेक्ष्ये किं प्रयोजनम् ?

19. द्वैताद्वैतविवेकग्रन्थानुसारम् अर्थपञ्चकस्यस्वरूपं यथाशास्त्रं विवेचयत ।

[4]

अथवा

लक्षणभेदपुरःसरं कालतत्त्वं निरूपयत ।

20. वैराग्यं कतिविधम् ? किञ्चित्स्वरूपमिति सोदाहरणं प्रतिपादयत ।

[4]

अथवा

“पृथगात्मानं प्ररितारं च मत्वा” “द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया” इत्यादि भेदवाक्यैः पदार्थस्वरूपं विधीयते तादात्म्यं वा प्रतिषिध्यत इति यथाशास्त्रं निर्णयताम् ।

DO NOT WRITE ANYTHING HERE